

SUBIECTELE RAPORTULUI JURIDIC DE CONCURENȚĂ NELOIALĂ

LUCIA IRINESCU

Abstract

In an ever-changing world, both national and international commercial trades play a crucial part in the global economic growth. The more the commercial relations develop, the tighter the competition becomes, hence the traders will use different means in order to make a name in the customers' market. Therefore, the traders will be engaged in competition juridical relations. Under these circumstances, the loyal competition becomes the warrant of the flow of goods and services exchange, according to the law of market economy.

Keywords: *unfair competition, international commercial relations, economic operator, juridical relation, globalization.*

Participanții la raporturile juridice de concurență neloyală pot fi numai **comercianții** (art. 1 din Legea nr. 11/1991). Art. 7 C. com. arată că „sunt comercianți aceia care fac fapte de comerț, având comerțul ca o profesiune obișnuită, și societățile comerciale”. Prin urmare, subiecte ale raportului juridic de concurență neloyală sunt fie persoanele fizice care desfășoară o activitate de comerț ca profesie obișnuită, fie societățile comerciale.

Sfera noțiunii de „comerciant” se completează prin dispozițiile Legii nr. 26/1990¹ privitoare la registrul comerțului, incluzând astfel: persoanele fizice și asociațiile familiale care efectuează în mod obișnuit acte de comerț, companiile naționale și societățile naționale, regiile autonome, grupurile de interes economic cu caracter comercial, grupurile europene de interes economic cu caracter comercial și organizațiile cooperatiste.

¹ Publicată în M. Of. nr. 121 din 7 noiembrie 1990, republicată în M. Of. nr. 49 din 4 februarie 1998.

De asemenea, în conformitate cu prevederile Legii nr. 300/2004² privind autorizarea persoanelor fizice și a asociațiilor familiale care desfășoară activități economice în mod independent, sunt comercianți persoanele fizice, cetățeni români sau cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și ai celorlalte state aparținând spațiului economic european, care desfășoară activități economice pe teritoriul României, în mod independent sau în asociații familiale constituite în condițiile prevăzute de lege.

Desfășurarea activității comerciale în condiții normale presupune ca fiecare comerciant să acționeze pentru atragerea clientelei, însă în limitele unei concurențe licite și cu respectarea legii.

1. Comercianții - persoane fizice. Pentru a defini conceptul de comerciant persoană fizică, în literatura de specialitate s-au conturat, de-a lungul timpului, două concepții diferite: una obiectivă și alta subiectivă³.

Potrivit concepției obiective, calitate de comerciant are persoana fizică ce exercită acte de comerț prin natura lor, în nume propriu și cu titlu profesional.

În concepția subiectivă, calitate de comerciant dobândește persoana fizică ce își înscrie numele sau firma în registrul comerțului.

Codul comercial român definește comerciantul persoană fizică prin prisma concepției obiective, adică prin actele și faptele de comerț pe care le săvârșește în mod profesional.

Capacitatea de a fi comerciant persoană fizică. Pentru a fi subiect de drept, orice persoană fizică trebuie să aibă capacitate civilă, adică aptitudinea de a avea și de a-și exercita drepturile civile și de a – și asuma obligații civile, prin încheierea de acte juridice. Capacitatea civilă are două componente și anume capacitate de folosință și capacitate de exercițiu. Capacitatea de exercițiu deplină se dobândește la împlinirea vârstei de 18 ani.

² Publicată în M. Of. nr. 576 din 29 iunie 2004, modificată prin Legea nr. 378/2005, publicată în M. Of. nr. 1138 din 15 decembrie 2005 și completată de O.U.G. nr. 40/2006, publicată în M. Of. nr. 493 din 7 iunie 2006.

³ Concepția obiectivă a fost adoptată de Codul comercial francez din 1807, care nu definește actul de comerț, ci doar enumeră actele considerate a fi comerciale. Concepția subiectivă este introdusă prin Codul comercial german din 1990.

Pentru a exercita acte de comerț, persoana fizică trebuie să aibă capacitate de folosință și capacitate de exercițiu deplină. Prin urmare, nu pot dobândi calitatea de comerciant, chiar dacă săvârșesc acte de comerț: minorul și persoana pusă sub interdicție judecătorească. Minorul nu are capacitatea de a începe un comerț. Cu toate acestea, legea permite ca reprezentanții săi legali să continue comerțul în interesul minorului, dacă acesta a moștenit un fond de comerț.

Dispozițiile art. 14 C. com. interzic alienațiilor și debililor mintali puși sub interdicție să înceapă sau să continue un comerț.

O particularitate prezintă capacitatea de a fi comerciant a persoanei pusă sub curatelă, care, deși păstrează capacitatea de exercițiu deplină și poate să înceapă sau să continue un comerț, în contextul exigențelor specifice acestei profesii, realizarea comerțului devine dificil de realizat.

Grație particularităților activității comerciale, accesul la statutul de comerciant este restricționat printr-o serie de incompatibilități, decăderi, interdicții și obținerea unor autorizații impuse de lege.

A) Incompatibilități. Caracterul speculativ al comerțului conduce la excluderea de la exercitarea unor activități comerciale cu caracter profesional a unor persoane fizice care au profesii sau funcții legate de interesele generale ale societății. Calitate de comerciant nu pot dobândi funcționarii publici, magistrații, ofițerii și diplomații, persoanele care exercită profesii liberale (avocații, notarii publici, medicii, arhitecții, etc.). Sancțiunea care se aplică persoanei care nu respectă dispozițiile legale privind incompatibilitatea poate fi destituirea din funcția deținută sau excluderea din organizația profesională din care face parte.

B) Decăderi. În cazul în care comercianții săvârșesc fapte grave în exercitarea activității comerciale, instanța judecătorească poate dispune, ca o pedeapsă complementară, sancțiunea decăderii din dreptul de a exercita profesia de comerciant.

C) Interdicții. În unele situații, legea interzice ca anumite activități care constituie infracțiuni sau care sunt monopoli de stat să facă obiectul comerțului privat. Interdicțiile pot fi și convenționale și îmbracă forma unor clauze contractuale care produc efecte numai între părțile contractante. Încălcarea dispozițiilor care impun interdicții atrage nulitatea contractului de societate.

D) Autorizații. O cerință pentru desfășurarea activității economice de către o persoană fizică comerciant este obținerea unei autorizații administrative prealabile. Autorizarea de a desfășura activități economice poate fi dată în toate domeniile de activitate, cu excepția celor stabilite sau interzise prin legi speciale. Scopul autorizației este acela de a verifica dacă activitatea comercială este exercitată conform legii. Nerespectarea dispozițiilor referitoare la autorizarea activității comerciale atrage suspendarea, retragerea sau anularea autorizației.

Condițiile impuse pentru dobândirea calității de comerciant de către o persoană fizică. Persoanele fizice dobândesc calitatea de comerciant numai dacă întrunesc cumulativ trei condiții: exercită fapte de comerț obiective; faptele de comerț sunt săvârșite cu titlu profesional; faptele de comerț sunt exercitate în nume propriu.

A) *Persoana fizică trebuie să îndeplinească fapte de comerț obiective prevăzute de art. 3 din Codul comercial*

Potrivit art. 4 C. com., după dobândirea calității de comerciant, toate actele și faptele juridice ale comerciantului se prezumă a fi comerciale. Faptele de comerț obiective trebuie să fie exercitate efectiv pentru a conferi persoanei fizice calitatea de comerciant. Prin caracterul efectiv al săvârșirii faptelor de comerț se înțelege asumarea, direct sau indirect, a răspunderii pentru urmările actelor săvârșite de către persoana în cauză⁴.

Calitatea de comerciant se dobândește numai dacă faptele de comerț săvârșite au caracter licit, în sensul că nu contravin ordinii publice sau bunelor moravuri.

B) *Faptele de comerț trebuie săvârșite ca o profesiune obișnuită de către persoana fizică*

Săvârșirea faptelor de comerț are caracter profesional atunci când are continuitate și constituie o îndeletnicire permanentă, o ocupație a persoanei fizice.

În literatura de specialitate a fost subliniat faptul că exercitarea faptelor de comerț cu caracter profesional presupune întrunirea a două elemente: unul de fapt (*factum*) care constă în exercitarea sistematică a actelor de comerț și unul

⁴ I. L. Georgescu, *Drept comercial român*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2002, p. 354.

subiectiv (*animus negotii*), adică intenția de a dobândi o anumită condiție socială, de a obține un câștig din activitatea desfășurată.

C) *Faptele de comerț trebuie săvârșite în nume propriu*

Actele de comerț pot fi săvârșite în nume propriu, de comerciantul titular al firmei, dar și de auxiliarii comerțului (prepus, procurist, comisul pentru comerț și comisul călător), care încheie acte de comerț în numele și pe contul comerciantului⁵.

D) *Înscrierea în registrul comerțului*

Înscrierea în registrul comerțului are caracter constitutiv al calității de comerciant. Nu sunt ținute să îndeplinească această condiție persoanele fizice care exercită o profesie comercială indicată în mod expres de lege.

Procedura înregistrării și autorizării funcționării persoanelor fizice.

Persoanele fizice au obligația să solicite înregistrarea în registrul comerțului și autorizarea funcționării, ca persoane fizice autorizate, sau întreprinzători persoane fizice, titulari ai unei întreprinderi individuale. Această obligație trebuie îndeplinită înainte de începerea activității economice.

Pentru a putea obține înregistrarea, persoanele fizice trebuie să îndeplinească o serie de condiții impuse în art. 8 din O.U.G. nr. 44/2008 referitoare la vârstă, onorabilitate și sediu social.

Cererea de înregistrare și de autorizare se depun la oficiul registrului comerțului de pe lângă tribunalul din județul în care solicitantul își stabilește sediul social. Cererea se soluționează de către directorul oficiului registrului comerțului de pe lângă tribunal, care va emite o rezoluție motivată. Dacă nu sunt îndeplinite cerințele legale, cererea va fi respinsă.

Atunci când cererea de înregistrare în registrul comerțului este admisă, în baza rezoluției directorului oficiului registrului comerțului, se eliberează certificatul de înregistrare în registrul comerțului, care conține codul unic de înregistrare. Acest certificat atestă înregistrarea în registrul comerțului, autorizarea funcționării și luarea în evidență de către autoritatea fiscală⁶.

Dovada și încetarea calității de comerciant persoană fizică. Calitatea de comerciant a persoanei fizice se probează prin dovada constituirii ei în

⁵ I. Macovei, *Dreptul comerțului internațional*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 75.

⁶ O. M. Corsiuc, *Considerații teoretice privind comerțanții – subiecte de drept comercial*, în Revista de Drept Comercial, nr. 10/2009, p. 27 și urm.

condițiile impuse de lege cu certificatul de înmatriculare în registrul comerțului. Pentru a dovedi efectuarea unor acte de comerț obiective, ca profesiune obișnuită și în nume propriu este admisibil orice mijloc de probă. Înmatricularea în registrul comerțului, existența autorizației administrative de funcționare, dobândirea unui fond de comerț, etc. constituie simple prezumții.

Persoana fizică pierde calitatea de comerciant în momentul în care nu mai exercită fapte de comerț ca profesiune. Încetarea trebuie să fie efectivă și din ea trebuie să reiasă intenția de a renunța la calitatea de comerciant.

Comercianții persoane fizice străine au dreptul să exercite acte și fapte de comerț internațional cu respectarea regulilor stipulate în legea națională a statului respectiv. În baza reglementărilor stipulate în legislația română, elementul de extraneitate, care definește comerciantul persoană fizică, drept străin îl constituie domiciliul său în străinătate. Legea română atrage atenția că cetățenia nu este relevantă în stabilirea regimului juridic prevăzut pentru investitorii străini. Comercianții persoane fizice străine pot constitui sucursale sau filiale în România, urmând, în principiu, prevederile legale în acest domeniu, în cazul societăților comerciale străine. Un comerciant persoană fizică străină - pentru a-și putea prelungi activitatea comercială pe teritoriul României, în condițiile în care își păstrează calitatea de comerciant individual - urmează să constituie o sucursală pe teritoriul țării noastre. Potrivit legii, „societățile comerciale străine pot înființa în România, cu respectarea legii române, filiale, precum și sucursale, agenții, reprezentanțe sau alte sedii secundare, dacă acest drept le este recunoscut de legea statului lor organic⁷.

2. Comercianții – persoane juridice. Comercianți - persoane juridice sunt conform art. 1 alin. (2) din Legea nr. 26/1990: societățile comerciale, regiile autonome, grupurile de interes economic cu caracter comercial și organizațiile cooperatiste.

2.1. Societățile comerciale

A) Formele societăților comerciale. Regimul juridic al societăților comerciale este supus dreptului comun, reprezentat de reglementările comerciale interne.

⁷ D. Mazilu, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, ed. a VI-a, Ed. Lumina Lex, București, 2007, p. 167.

Apariția societăților comerciale este strâns legată de evoluția raporturilor comerciale din cele mai vechi timpuri și până astăzi. Societățile comerciale au cunoscut modalități specifice de constituire și funcționare, forme diferite de organizare, reglementări naționale și internaționale privind activitatea lor⁸.

În baza legii române, „în vederea efectuării de acte de comerț, persoanele fizice și juridice se pot asocia și pot constitui societăți comerciale” [art. 1 alin. (1) și art. 2 din Legea nr. 31/1990]⁹, în una din următoarele forme: societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă, societatea în comandită pe acțiuni, societatea pe acțiuni, societatea cu răspundere limitată.

Societatea în nume colectiv este constituită prin asocierea printr-un număr mic de asociați, între care există o deplină încredere. Asociații răspund nelimitat pentru datoriile societății¹⁰.

Societatea în comandită simplă este asemănătoare societății în nume colectiv și se caracterizează prin existența a două categorii de asociați: asociații comanditari, care răspund pentru obligațiile societății doar în limita aportului adus în societate și asociații comanditați, care răspund nelimitat și solidar¹¹. Capitalul social al societății este împărțit în părți de interese, întocmai ca la societatea în nume colectiv.

Societatea în comandită pe acțiuni se deosebește de societatea în comandită simplă prin faptul că are capitalul social împărțit în acțiuni.

Societatea pe acțiuni se constituie prin asocierea unui număr mare de persoane, care aduc un aport determinant. Capitalul social este divizat în acțiuni, iar asociații răspund pentru obligațiile societății numai în limita aportului adus.

Societatea cu răspundere limitată se constituie prin contract de societate și statut sau prin act constitutiv. Capitalul social este împărțit în părți sociale.

⁸ D. Mazilu, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, ed. a VI-a, Ed. Lumina Lex, București, 2007, p. 167.

⁹ Pentru detalii, a se vedea: S. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ed. Universul Judiciar, București, 2009, p. 171 și urm.

¹⁰ G. Tița-Nicolescu, *Tratat de drept al afacerilor*, vol. I, Persoanele juridice, Ed. Wolters Kluwer, București, 2009, p. 96 și urm.

¹¹ I. L. Georgescu, *op. cit.*, vol. II, p. 11.

Asociații sunt ținute să răspundă pentru datoriile societății numai în limita aportului adus la constituirea societății¹².

În contextul dezvoltării relațiilor comerciale s-au născut noi forme de societăți comerciale precum **societățile multinaționale, companiile offshore, grupurile societare și societățile comerciale europene.**

Societățile multinaționale își desfășoară activitatea potrivit regulilor exprimate în convenția de constituire, iar în subsidiar, conform unei norme juridice naționale¹³.

Companii offshore se constituie, de regulă, sub forma societăților cu răspundere limitată și îmbracă forme variate. Asociații beneficiază de o serie de avantaje: exceptarea de la plata taxelor fiscale, evitarea controalelor financiare și a restricțiilor vamale, păstrarea anonimatului¹⁴.

Grupurile de societăți nu au personalitate juridică¹⁵. Fiecare societate membră a grupului își păstrează personalitatea juridică și independența din punct de vedere procesual. Cu toate acestea, în realitate, se pare că una dintre societățile din grup deține controlul¹⁶. Constituirea grupului se realizează în funcție de comunitatea de interese. Formele la care recur în mod concret sunt variate: trustul, concernul, cartelul, holdingul, grupul de interes economic și societățile transnaționale.

Trusturile unifică în unități colective puternice mai multe societăți comerciale, care își pierd autonomia, fiind subordonate unei conduceri centrale, care le orientează activitatea, le stabilește obiectivele, precum și modalitățile realizării lor. Societățile comerciale reunite în cadrul unui trust nu au, fiecare în parte, o forță economică și financiară foarte mare. Reunirea lor însă le asigură coerență economică, le întărește capacitatea de acțiune, le asigură sprijinul financiar necesar creșterii și consolidării forței de care au nevoie pentru a

¹² S. D. Cărpenu, C. Predoiu, S. David, Gh. Piperea, *Societățile comerciale. Reglementare, doctrină, jurisprudență*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 421 și urm.

¹³ Pentru detalii: M. Rainelii, *Comerțul internațional*, Ed. Humanitas, București, 1992, p. 145-152.

¹⁴ Pentru detalii: A. Mănilă, *Companiile offshore sau evaziunea fiscală legală*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 5-11.

¹⁵ C. Gheorghe, *Structuri suprasocietare. Grupurile de societăți*, Revista de Drept Comercial, nr. 3/2005, p. 61.

¹⁶ I. Turcu, *Tratat teoretic și practic de drept comercial*, vol. II, Ed. C. H. Beck, București, 2008, p. 697-700.

înfrunța concurența. Trusturile reprezintă o formă de integrare aproape totală a societăților comerciale respective.

Trusturile s-au dezvoltat semnificativ în comerțul nord-american și în comerțul unor țări din Europa, îndeosebi în comerțul german. Conducerea activității economice a societăților componente este bazată pe un contract de dominare, de regulă, prin preluarea de către o societate dominantă a conducerii celorlalte societăți, a căror activitate se integrează unor obiective generale comune, la realizarea cărora concură efectiv toate societățile comerciale componente¹⁷.

Concernul este o structură societară care reunește societăți comerciale cu o forță economică mai mică, care se constituie prin încheierea unui contract de dominare sau prin efectul absorbției.¹⁸ Ca și în cazul trusturilor, conducerea concernului are un caracter unitar, urmărind obiective strategice comune și adoptând procedeele tactice impuse pentru atingerea lor.

Holding-ul este o societate comercială care realizează un control asupra activității desfășurate de societățile comerciale membre, care au caracter de filială¹⁹. Holding-ul este în măsură să emită directive obligatorii privind managementul general al societăților comerciale implicate.

Grupul de interes economic reprezintă o asociere între două sau mai multe persoane fizice sau juridice, constituite pe o perioadă determinată, în scopul înlesnirii sau dezvoltării activității economice a membrilor săi, precum și al îmbunătățirii rezultatelor activităților economice [art. 118 alin. (1) din Legea nr. 161/2003²⁰].

Grupurile de interes economic sunt de inspirație franceză. Ele pot avea o natură civilă sau comercială, având astfel calitatea de comerciant sau necomerciant. Natura activității grupului trebuie menționată în obiectul de activitate din actul constitutiv. Ca subiect de drept, grupul de interes economic

¹⁷ C. Roșu, M. L. Tec, *Dreptul societăților comerciale*, Ed. Mirton, Timișoara, 2004, p. 103.

¹⁸ I. Macovei, *op. cit.*, p. 174.

¹⁹ B. Ștefănescu, I. Rucăreanu, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 63.

²⁰ Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, M.Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003, modificată prin Legea nr. 144/2007, M. Of. nr. 359 din 25 mai 2007.

dobândește personalitate juridică din momentul înmatriculării în registrul comerțului și poate să îndeplinească toate faptele de comerț necesare realizării scopului său.²¹

La nivel european a fost reglementat Grupul European de Interes Economic – G.E.I.E.²² prin Regulamentul nr. 2137/1985²³. Legiuitorul român a creat cadrul legal prin art. 232 – 238 din Legea nr. 161/2003. Grupul european de interes economic este o asocieră dintre două sau mai multe persoane fizice sau juridice, constituită pentru o perioadă determinată sau nedeterminată, în scopul înlesnirii ori dezvoltării activității economice a membrilor săi, precum și al îmbunătățirii rezultatelor activității respective.

Grupurile de societăți reprezintă concentrări economice caracterizate printr-un control comun²⁴. În România, Grupurile europene pot înființa filiale, sucursale, reprezentanțe sau alte unități fără personalitate juridică²⁵.

Societățile multinaționale sunt companii mari care își stabilesc sedii principale în mai multe state. Elementele componente nu au stabilită o legătură juridică cu un anumit stat²⁶. Actele constitutive ale societăților multinaționale stabilesc obiectul de activitate, capitalul social, structura societății, piețele pe care acționează, normele care se aplică operațiunilor comerciale.

²¹ S. Angheni, M. Volonciu, C. Stoica, *Drept comercial*, ed. 4, Ed. C. H. Beck, București, 2008, p. 222 și urm.

²² Pentru dezvoltări, a se vedea: I. Schiau, *Grupurile de interes economic*, în *Dreptul*, nr. 10/2003, p. 69 și urm.; S. Angheni, *Grupurile de interes economic (I)*, în *Curierul Judiciar*, nr. 7/2003, p. 77 și urm.; S. Angheni, *Grupurile de interes economic (II)*, în *Curierul Judiciar*, nr. 8/2003, p. 88 și urm.; E. Cârcei, *Constituirea grupurilor de interes economic*, în *Revista de Drept Comercial*, nr. 9/2003, p. 58 și urm.; E. Cârcei, *Funcționarea și modificarea grupurilor de interes*, în *Revista de Drept Comercial*, nr. 12/2003, p. 53 și urm.; E. Cârcei, *Încetarea grupurilor de interes economic*, în *Revista de Drept Comercial*, nr. 1/2004, p. 27 și urm.

²³ Regulamentul (CEE) nr. 2137/85 din 25 iulie 1985 privind Grupul European de Interes Economic, publicat în JO nr. L 199 din 31 iulie 1985, p. 83-91.

²⁴ În acest sens, C. Gheorge, *Drept comercial european*, Ed. C. H. Beck, București, 2009, p. 327.

²⁵ A se vedea: T. R. Popescu, I. Floander, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 2000, p. 51; S. Angheni, *Les concentration économique. Le groupement d'intérêt économique*, Journées Juridiques Franco-Roumaine, 12ème édition, Ed. Themis Cart, 2005, p. 120-126.

²⁶ T. R. Popescu, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 84.

Localizate îndeosebi în țările dezvoltate, aceste societăți ocupă piețe de cel mai mare interes strategic. Creșterea forței și influenței Companiilor transnaționale este definită drept o expresie a „globalizării și mondializării economiei”. Marile companii multinaționale continuă să se dezvolte rapid și să influențeze schimbările din economia mondială. Ele domină comerțul dintre țările industrializate și controlează mișcările capitalului internațional.

Principalele trăsături distinctive²⁷ sunt de natură economică și juridică. Astfel: capitalul lor este național sau multinațional; au o structură internațională distinctă, care le deosebește de vechile monopoluri; își extind activitățile de producție și comercializare pe mai multe piețe, printr-o strategie globală, bazată pe studii aprofundate, aduse la zi în mod permanent; nu se află sub incidența unor anumite legi naționale, datorită structurării și funcționării concomitente în mai multe țări; e. litigiile ce pot să apară nu sunt în competența instanțelor naționale, ci a unor instanțe arbitrale sau tribunale internaționale²⁸.

Societatea europeană s-a născut în urma unor lungi discuții și eforturi, concretizate în Regulamentul nr. 2157/2001²⁹ care reglementează prima formă de societate comercială europeană. Societatea europeană este o „societate comercială înființată pe teritoriul Comunității, sub forma unei societăți pe acțiuni cu denumirea „*Societas Europaea*” sau SE în condițiile prevăzute de dispozițiile prezentului Regulament” (Articolul 1, paragraful 1 din Regulament). Regulamentul este completat de prevederile Directivei nr. 2001/86/C.E. privind completarea statutului societății comerciale europene în vederea implicării angajaților³⁰.

Societatea europeană se înființează sub forma unei societăți pe acțiuni și are personalitate juridică.³¹ Aceasta este supusă jurisdicției statului membru unde

²⁷ I. Macovei, *op. cit.*, p. 177.

²⁸ M. N. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1995, p. 57-61

²⁹ Regulamentul (CEE) nr. 2157/2001 din 8 octombrie 2001 privind Statutul societății europene, publicat în JO nr. L 294 din 10 noiembrie 2001.

³⁰ Directiva nr. 2001/86/C.E., publicată în în J. OL 294 din 10.11.2001. Directiva stabilește modalitățile de aplicare în practică a regulilor care trebuie respectate în legătură cu implicarea salariaților într-o societate europeană.

³¹ I. Macovei, N. R. Dominte, *Procesul de armonizare a legislației europene în domeniul societăților comerciale*, Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza”, Iași, Științe juridice,

își are sediul statutar. Sediul statutar al societății europene se află în interiorul Comunității, în același stat membru în care se găsește administrația centrală a societății. Statul membru poate obliga societatea europeană înmatriculate pe teritoriul său să aibă administrația centrală în același loc cu sediul statutar. Sediul statutar poate fi transferat în alt Stat membru, fără ca aceasta să aibă consecințe juridice asupra personalității juridice.

În conformitate cu art. 2 din Regulamentul nr. 2157/2001, societatea europeană se poate constitui fie pe calea unei fuziuni, prin constituirea unui holding, fie prin constituirea unei filiale³², fie prin transformarea unei societăți anonime în societate europeană³³. Cadrul legal intern care facilitează aplicarea directă a reglementărilor comunitare îl constituie Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 52/2008³⁴, de modificare a legii societăților comerciale nr. 31/1990.

La nivel comunitar, autoritățile și grupurile din mediul de afaceri discută despre înființarea unei forme de societate europeană, denumită European Private Company, bazată pe principiul libertății convențiilor, care să deservească interesele întreprinderilor mici și mijlocii³⁵.

B) Structuri exterioare ale societăților comerciale. În ceea ce privește sucursalele și filialele, acestea sunt structuri exterioare ale societăților comerciale care apar ca o necesitate a dezvoltării și desfășurării activității, determinate de amplificarea activității lor în zone și regiuni întinse ca efect al creșterii interesului clienței pentru produsele respective³⁶.

Tom L, Ed. Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2004, p. 21; A. M. Truichici, *Considerații generale privind societatea comercială europeană („societas europea”)*, în Revista de Drept Comercial, nr. 11/2008, p. 48-53.

³² O societate europeană poate ea însăși să-și constituie filiale sub formă de societăți europene (art. 3 din Regulamentul nr. 2157/2001).

³³ A se vedea: V. Pătulea, *Societatea anonimă (pe acțiuni) europeană*, în Revista Dreptul, nr. 8/2006, p. 25-35.

³⁴ Pentru modificarea și completarea Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale și pentru completarea Legii nr. 26/1990 privind registrul comerțului, publicată în M. Of. nr. 333 din 30 aprilie 2008.

³⁵ N. R. Dominte, *Organizarea și funcționarea societăților comerciale*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 42.

³⁶ O. Căpățână, *Dreptul concurenței comerciale. Partea generală*, Partea a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 86.

Sucursala și filiala sunt două entități distincte, având un regim juridic diferit.³⁷

Sucursala este un dezmembrământ al societății comerciale, o unitate autonomă, un centru de profit sau un fond de comerț distinct de cel construit de societate la sediul său central³⁸. Sucursala este o modalitate de extindere a activității societății comerciale din a cărei structură face parte³⁹.

Filiala este ca o întreprindere cu personalitate juridică aparținând societății comerciale, fiind socotită o societate comercială de sine stătătoare, dotată cu personalitate juridică⁴⁰.

Filiala, chiar dacă din punct de vedere economic este dependentă de societatea mamă cu al cărei capital a fost restituită și care-i condiționează activitatea, este independentă din punct de vedere juridic.

Punctele de vedere exprimate sunt convergente în sensul definirii sucursalei ca un stabiliment secundar, având o anumită autonomie, dar - neavând personalitate juridică - este dependentă economic de societatea mamă, iar a filialei ca o societate comercială cu personalitate juridică proprie, cu patrimoniu, obiect de activitate și răspundere proprii, având o legătură economică cu societatea-mamă care deține o parte importantă din capitalul acesteia.

Astfel, dacă sucursalele nu se disting de societatea-mamă, nu au personalitate juridică și sunt dependente economic total de societatea-mamă, filialele sunt societăți comerciale propriu-zise, care beneficiază de autonomie juridică totală față de societatea-mamă, fiind dependente economic de societatea-mamă, care deține, de regulă, mai mult de jumătate din capitalul lor⁴¹.

Sucursalele și filialele se pot constitui atât în țara de sediu, cât și în străinătate. O societate comercială recurge la sucursale, filiale și reprezentanțe ca urmare a cerințelor impuse de realitatea comercială, în condițiile extinderii și diversificării nimburilor comerciale atât în interiorul statelor, cât și dincolo de

³⁷ A se vedea: R. D. Apan, *Teoria generală a dreptului afacerilor*, Ed. Sfera juridică, Cluj-Napoca, 2007, p. 85 și urm.

³⁸ Gh. Piperea, *Drept comercial*, vol. I, Ed. C. H. Beck, București, 2008, p. 165.

³⁹ I. Turcu, *Dreptul afacerilor. Partea generală*, Editura Junimea, Iași, 1992, p. 109.

⁴⁰ S. D. Cârpenaru, *Drept comercial român*, ed. a V-a, Ed. All Beck, București, 2004, p. 187.

⁴¹ I. Băcanu, *Înregistrarea sucursalelor, filialelor și a altor unități economice fără personalitate juridică în registrul comerțului*, în *Revista de Drept Comercial*, nr. 1/1992, p. 43.

teritoriile lor naționale.

Neavând personalitate juridică proprie și fiind dependente economic total de societatea-mamă, sucursalele societăților comerciale de naționalitate străină constituie în România sunt cărmuite de *lex societatis*, deci de legea societății-mamă. „Prin derogare de la această regulă și pentru a răspunde unor reguli ale comerțului internațional, sucursala poate fi acționată în justiție în țara unde își are stabilimentul, dar numai pentru operațiile încheiate acolo”⁴².

Având personalitate juridică proprie, filialele sunt cărmuite de legea țării pe teritoriul căreia își au sediul social și a cărei naționalitate o au. Aceasta ca urmare a faptului că filiala este o societate comercială autonomă, legată de societatea-mamă numai sub aspect economic. Deci, în cazul filialei suntem în prezența unei persoane juridice autonome, care se individualizează față de societatea primară fondatoare prin deținerea unui patrimoniu propriu, ca urmare a faptului că încheie contracte cu terții în numele său sau pe contul său, având sediul în România are naționalitatea română, diferită de naționalitatea entității primare. În consecință, filiala se supune legii române, în virtutea legii naționalității - *lex societatis*⁴³.

În cazul în care o societate comercială română vrea să constituie o sucursală sau o filială în străinătate sau dacă dorește să participe cu capital în orice alt mod, urmează să specifice acest lucru în documentele sale constitutive (contract și/sau statut) și să facă obiectul unei hotărâri a adunării generale, dacă dorința de constituire este ulterioară înființării societății. Atât în actul constitutiv, cât și în hotărârea adunării generale - survenită după constituirea societății - trebuie să se precizeze, printre altele, forma noii entități (sucursală sau filială), sediul din străinătate și capitalul afectat.

Neavând personalitate juridică proprie, sucursala constituită în străinătate de o societate comercială română urmează, în principiu, legea română, deoarece are personalitatea juridică a societății-mamă. Totodată, sucursala este ținută să respecte legea care cărmuiește condiția juridică a comerciantului în țara în care își desfășoară activitatea [art. 41, alin. (2) și 3, Legea nr. 105/1992].

⁴² T. R. Popescu, *op. cit.*, p. 83.

⁴³ I. Macovei, *op. cit.*, p. 166; D. Mazilu, *op. cit.*, p. 200.

Având personalitate juridică proprie, filialele sunt cărmuite de legea țării pe teritoriul căreia își au sediul și a cărei naționalitate o au. Legea străină este legea lor națională - *lex societatis*, iar personalitatea lor juridică este aceea a locului unde își desfășoară activitatea⁴⁴.

Legea națională reglementează toate momentele esențiale ale funcționării societății comerciale: constituirea, organizarea, desfășurarea activității, transformarea, dizolvarea, lichidarea, inclusiv capacitatea juridică a acelei societăți. Așa se explică importanța deosebită a cunoașterii și respectării regimului juridic care guvernează atât constituirea, cât și funcționarea sucursalelor și filialelor înființate în străinătate de societățile comerciale române.

În afara sucursalelor și filialelor, societățile comerciale își pot organiza reprezentanțe pe teritoriul altor state, potrivit cerințele impuse de expansiunea activității lor comerciale.

Reprezentanțele se înființează la cererea societăților comerciale pentru a efectua acte și fapte juridice în numele și în contul acestora. Deci, ele apar în procesul derulării tranzacțiilor comerciale din nevoia societăților comerciale de a-și asigura punerea în aplicare a clauzelor contractuale pe teritoriul țărilor în care sunt înființate.

Reprezentanțele societăților comerciale sunt o prelungire a personalității juridice a societății-mamă, neavând calitatea de subiect distinct de drept ele sunt cărmuite de legea societății comerciale care le-a constituit, ceea ce le deosebește evident de filialele societăților comerciale, dar le apropie de sucursalele acestora prin regimul lor juridic. Reprezentanțele pot încheia acte juridice în țara în care funcționează numai în numele și pe seama societății primare.⁴⁵

Reprezentanțele nu au un capital propriu, ci numai bunuri care fac posibilă îndeplinirea activităților comerciale pentru care au fost înființate. Spre deosebire de sucursale și filiale, reprezentanțele societăților comerciale nu pot fi organizate ca întreprinderi producătoare de mărfuri, prestatoare de servicii sau executante ale unor lucrări. Reprezentanțele exercită numai funcții de intermediere, în calitate de comisionar sau mandatar al societății-mamă.

⁴⁴ O. Căpățână, *Regimul persoanelor juridice în România*, Editura Academiei Române, București, 1969, p. 73.

⁴⁵ Șt. Scurtu, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, p. 49.

2.2. Regiile autonome

Regiile autonome sunt persoane juridice înființate prin Legea nr. 51/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat în societăți comerciale și regii autonome. Ele au fost reorganizate prin O.U.G. nr. 30/1997 privind reorganizarea regiilor autonome⁴⁶ în temeiul căreia o parte din regiile autonome erau transformate în societăți comerciale cu capital de stat, ulterior făcând obiectul privatizării.

Regiile autonome funcționează în diverse ramuri ale economiei naționale precum: industria de armament, energetică, exploatarea minelor și a gazelor naturale, poștă și transporturi feroviare⁴⁷.

În conformitate cu art. 1 alin. (2) din Legea nr. 26/1990, regiile autonome au calitatea de comerciant. Această calitate se dobândește din momentul înființării sale, prin hotărâre a guvernului, dacă sunt de interes național, sau prin decizia organului administrației publice locale, dacă sunt de interes local.

În literatura de specialitate regiile autonome sunt denumite „regii de interes public” și sunt calificate ca fiind persoane juridice hibride, situate la interfața persoanelor juridice de drept public cu cele de drept privat⁴⁸.

2.3. Societățile cooperative

Societatea cooperativă reprezintă o asociație autonomă de persoane fizice și/sau juridice, constituită pe baza consimțământului liber exprimat de acestea, în scopul promovării intereselor economice, sociale și culturale ale membrilor cooperatori, fiind deținută în comun și controlată de către membrii săi⁴⁹.

Societatea cooperativă are calitate de operator economic și desfășoară orice activitate prevăzută în actul constitutiv exclusiv cu membrii cooperatori, dacă nu s-a prevăzut altfel.

⁴⁶ Publicată în M. Of. nr. 125 din 19 iunie 1997.

⁴⁷ T. Medeanu, M. Muntean, O. Muntean, *Regimul juridic al patrimoniului regiilor autonome*, în *Revista de Drept Comercial*, nr. 10/1996, p. 32 și urm.

⁴⁸ R. N. Petrescu, *Drept administrativ*, Ed. Accent, Cluj – Napoca, 2004, p. 40.

⁴⁹ G. Tița-Nicolescu, *op. cit.*, p. 390.

Ele dobândesc calitatea de comerciant de la data înființării lor, în condițiile legii. Societățile cooperative sunt reglementate de Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției⁵⁰.

Membrii cooperatori sunt ținuți să răspundă pentru obligațiile societății în limita aportului subscris de fiecare dintre ei.

⁵⁰ Publicată în M. Of. nr. 172 din 28 februarie 2005.

